

Taborski, Roman

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 1992-1994) : Wspomnienia pośmiertne : Zbigniew Raszewski (1925-1992)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 55, 33-36

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pt. *Studia językoznawcze* (1967), przetłumaczony też na język angielski (*Linguistic Studies*, 1974).

Dorobek naukowy Profesora (bibliografię prac i ich ocenę) przedstawiano przy okazji Jego jubileuszów, por. np. *Studia indoeuropejskie. Etudes indo-européennes, Ioanni Safarewicz septugenario...*, Wrocław 1974, S. Urbańczyk, *Jan Safarewicz (na siedemdziesiątą rocznicę urodzin)*, „Język Polski” LIV, 1974, s. 322-325, L. Bednarczuk, W. Smoczyński, *Badania profesora Jana Safarewicza nad językami bałtyckimi*, „Acta Baltico-Slavonica”, XIV, 1982, s. 15-40.

Obszerne omówienie życia i działalności naukowej daje ostatnio W. Smoczyński („Acta Baltico-Slavica”, t. XXI, 1992, s. I-XV).

Profesor Safarewicz był niesłychanie pracowity, punktualny, dokładny, sprawiedliwy, a przy tym nadzwyczaj skromny i bardzo życzliwy dla ludzi, co mogłem obserwować, zwłaszcza w latach 1972-1975, za prezesury Profesora w Komitecie Językoznawstwa PAN, jako sekretarz tego Komitetu.

Janusz Siatkowski

ZBIGNIEW RASZEWSKI (1925-1992)

7 sierpnia 1992 r., po kilkuletniej, heroicznej walce z nieuleczalną chorobą, zmarł w Warszawie Zbigniew Raszewski, najwybitniejszy polski

badacz teatru, profesor Instytutu Sztuki PAN, członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego od 1989 roku.

Urodził się w Poznaniu 5 kwietnia 1925 r. W latach 1945-1949 studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim, a następnie został tam asystentem. Jego umiłowanym i niezwykle cenionym mistrzem uniwersyteckim był Zygmunt Szweykowski. W 1953 r. przeniósł się do Warszawy i został zatrudniony przez Leona Schillera (swego drugiego mistrza) w sekcji teatru Państwowego Instytutu Sztuki (obecnego Instytutu Sztuki PAN). W Instytucie Sztuki pracował do końca życia, kolejno jako adiunkt, docent, profesor.

Zbigniew Raszewski panował swą wiedzą nad całymi dziejami polskiego teatru, od średniowiecznych początków do współczesności. Wyrosła z tego jego najbardziej znana i poczytna książka, *Krótką historia teatru polskiego* (Warszawa 1977, wyd. następne 1978 i 1990), obejmująca okres do wybuchu drugiej wojny światowej. Było to pierwsze naukowe opracowanie dziejów polskiego teatru, prezentujące wyniki własnych badań i przemyśleń autora.

Następną ważną książką Raszewskiego jest obszerna, źródłowa monografia działalności teatralnej i pisarskiej Wojciecha Bogusławskiego (*Bogusławski*, tom 1-2, Warszawa 1972, wyd. drugie, 1982). Książka ta, niezwykle atrakcyjna w lekturze, stanowi przykład wzorcowego wprost połączenia wyników badań archiwalnych z umiejętnością syntezy.

Za trzecią szczególnie ważną książkę Zbigniewa Raszewskiego uważam eseistycznie ujęty *Teatr w świecie widowisk* (Warszawa 1991). Autor w dziewięćdziesięciu jeden listach napisanych do fikcyjnej adresatki podzielił się wynikami własnych przemyśleń dotyczących "natury teatru". Już po śmierci Autora, dokładnie w ćwierćwiecze marca '68, ukazał się w postaci osobnej książki fascynujący *Raptularz 1967/1968* (Warszawa 1993), obejmujący na bieżąco prowadzone zapiski Raszewskiego od listopada 1967 r. do lipca roku następnego, skoncentrowanego głównie wokół Dejmkowych *Dziadów* oraz ówczesnych wydarzeń na Uniwersytecie Warszawskim. Przypomnijmy jeszcze, choćby tylko z tytułów, pozostałe książki Zbigniewa Raszewskiego - *Z tradycji teatralnych Pomorza*,

Wielkopolski i Śląska (Wrocław 1955), *Staroświecczyzna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765-1865* (Warszawa 1963), *Trudny rebus. Studia i szkice z historii teatru* (Wrocław 1990).

W początkowym okresie swojej działalności naukowej Raszewski prowadził badania nad twórczością dwojga czołowych dramatopisarzy z przełomu wieków, Gabrieli Zapolskiej i Tadeusza Rittnera. Opracował wraz z żoną Anną i poprzedził obszernymi wstępami dwa pierwsze tomy krytycznej edycji *Dramatów Zapolskiej* (Wrocław 1960-1961, niestety dwa następne tomy nie ukazały się). Wydał w serii Biblioteki Narodowej trzy dramaty Rittnera, *W małym domku* (Wrocław 1954) oraz *Głupi Jakub* i *Wilki w nocy* (Wrocław 1956), a następnie dwutomowy wybór *Dramatów* tego autora (Warszawa 1966).

W 1956 r. Raszewski, wraz ze zmarłym również w 1992 r. Bohdanem Korzeniewskim, objął redakcję kwartalnika "Pamiętnik Teatralny". Podczas tej trwającej trzydzieści sześć lat wspólnej redakcji "Pamiętnik Teatralny" wysunął się do rzędu najwybitniejszych naukowych czasopism teatrologicznych w skali międzynarodowej. Już w 1957 r. duży rozgłos uzyskał podwójny numer poświęcony Stanisławowi Wyspiańskiemu, z ważną rozprawą Raszewskiego *Paradoks Wyspiańskiego*. Niemniej głośny był w dwa lata później potrójny numer poświęcony polskiemu teatrowi romantycznemu, z rozprawami Raszewskiego *Słowacki i Mickiewicz wobec teatru romantycznego* oraz *O teatralnym kształcie „Balladyny”*. W 1958 r. ukazała się w "Pamiętniku Teatralnym" szeroko dyskutowana teoretyczna rozprawa Raszewskiego *Partytura teatralna*, poruszająca pasjonującą teatrologów na całym świecie sprawę możliwości utworzenia „pisma teatralnego”, które stanowiłoby odpowiednik zapisu nutowego w muzyce. Z późniejszych lat zasługują m.in. na przypomnienie monograficzne tomy "Pamiętnika Teatralnego" poświęcone polskiemu życiu teatralnemu w latach drugiej wojny światowej (1963, cały nakład po kilku dniach sprzedaży został skonfiskowany przez władze), teatrowi polskiego Oświecenia, z okazji dwusetletniej rocznicy otwarcia Teatru Narodowego w Warszawie (1966), Arnoldowi Szyfmanowi (1982), Stanisławowi Ignacemu Witkiewiczowi (1985), Wilamowi Horzycy (1989). Niestety obydwaj

redaktorzy nie zdążyli już zakończyć pracy nad niezwykle interesującym zapowiadającym się kolejnym monograficznym tomem, poświęconym teatrowi żydowskiemu.

Raszewski był redaktorem naczelnym i współautorem monumentalnego *Słownika biograficznego teatru polskiego 1765-1965* (Warszawa 1973). Napisał wiele polskich haseł w znakomitej włoskiej encyklopedii teatralnej *Enciclopedia dello spettacolo*. Jako młody doktor zorganizował polski dział na otwartej w Wiedniu w 1955 r. wielkiej międzynarodowej wystawie teatralnej. Od początku lat siedemdziesiątych do końca życia prowadził zajęcia dydaktyczne w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie.

Dominującą cechą charakteru Zbigniewa Raszewskiego była odwaga cywilna i wierność wyznawanym zasadom. Od lat siedemdziesiątych związany z demokratyczną opozycją (m.in. uczestniczył w proteście intelektualistów przeciwko projektowanym wówczas przez władze zmianom w konstytucji) cieszył się wielkim autorytetem nie tylko naukowym, ale również i moralnym. Jednym z przejawów szacunku i uznania, jakie wzbudzał swą bezkompromisową postawą, było uczczenie czterdziestolecia jego pracy naukowej tomem zbiorowym *O teatrze i dramacie* (Wrocław 1989), gromadzącym prace kilkudziesięciu autorów z kilku pokoleń i z różnych ośrodków. Innym przejawem było powierzenie mu godności honorowego prezesa utworzonego w 1990 r. Polskiego Towarzystwa Historyków Teatru.

Roman Taborski